

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.29(3293) ●

● ЧАЦВЕР, 9 ЖНІЎНЯ, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Возера Мястра збірае сяброў
Свята вады праходзіла ў Мядзелі ў другі раз, а сабрала сотні ўдзельнікаў і глядачоў **Стар. 2**

Карані роду Самуіла Маршака
У яго шмат цудоўных твораў. Але старонкі біяграфіі, карані радаводу гэтага знакамітага дзіцячага пісьменніка да нядаўняга часу былі малавядомыя. **Стар. 3**

Дзе шукаць “Уцешніцу”
Стар. 4

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

“Белыя Росы” — шчырыя людзі

У адной з грамадскіх суполак Санкт-Пецярбурга актыўна працуе ўраджэнка Мазыршчыны Ірына Рогава

Адам Мальдзіс

Часам мне падаецца, што рух беларускіх суполак у вялікіх гарадах накіраваны Масквы, Санкт-Пецярбурга, Вільнюса, Варшавы ці Нью-Ёрка нагадвае спартыўныя спаборніцтвы. Спачатку ўзнікаюць першыя арганізацыі, яны распачынаюць дзейнасць, потым іх абганяюць маладзейшыя, ініцыятыўныя і мэтанакіраваныя актывісты. І гэта натуральны закон самаабнаўлення. Важна толькі, каб такая “канкурэнцыя” не шкодзіла нацыянальнаму адзінству.

У Санкт-Пецярбургу добра ведаю суайчынікаў Валянціна Грыцкевіча і Мікалая Нікалаева. Яны таксама нямаюць пасадзейнічаць аднаму аднаму ў горадзе з даўнімі беларускімі традыцыямі. Нікалаев, дарэчы, выдаў фаліант “Беларускі Пецярбург”, штогод праводзіць адпаведныя навуковыя чытанні. Апошнім жа часам і ў друку, і ў размовах часцей згадваецца Ірына Рогава, сузаснавальніца і ўжо прэзідэнт Спецыялізаванага фонда расійска-беларускага супрацоўніцтва “Белыя Росы”. Помню, многа і захоплена гаварыла мне пра нашу зямлячку жыхарка Пецярбурга гідрагеолаг Раіса Барадзіна. Па яе словах, супольна жанчыны шмат зрабілі па ўшанаванні памяці 12-ці тысяч беларускіх рамеснікаў-падлеткаў, якія, будучы пераселенымі ў Ленінград, загінулі ў час фашысцкай блакады і былі паха-

Творчая дэлегацыя “Белых Росаў” год таму гасцявала на Першым фестывалі мастацтваў беларусаў свету

ваны на Піскароўскіх могілках. Цяпер там узведзены помнік, да якога штогод у Дзень Перамогі ўскладаюцца вянкi і кветкі.

Сёлага ў маі ў Гродне праходзіла чарговае пасяджэнне Каардынацыйнай рады па пытаннях беларускай дыяспары пры Міністэрстве культуры, куды я маю гонар уваходзіць як навуковец. На той форум прыехала і Рогава. З артыкула Галіны Навіцкай, падрыхтаванага для даведніка “Сузор’е

беларускага памежжа”, я даведаўся: Ірына Ігараўна нарадзілася ў 1961 годзе ў вёсцы Бібікі Мазырскага раёна Гомельшчыны, у шматдзетнай сям’і. Яе дзядуля, які быў удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны, выхоўваў ва ўнукаў пачуцці любові да Бацькаўшчыны, а матуля і бабуля далучалі іх да народнай творчасці. Ірына марыла стаць артысткай — школьніцай іграла ў спектаклях Мазырскага народнага

тэатра. Але жыццё склалася інакш, з часам яна пераехала з мужам і дачкой жыць у Ленінград. Працавала памочнікам дэпутата Заканадаўчага сходу Санкт-Пецярбурга, была дэпутатам раённага муніцыпалітэта. Мацаваліся яе сувязі з суайчынікамі, і ў 2004-м Ірына Рогава стала сябрам, а затым і старшынёй выканкама “Расійска-беларускага брацтва”. З 2008-га на змену яму і прышоў некамерцыйны фонд “Белыя Росы”.

У Гродне мы пазнаёміліся ў фае гасцініцы “Турыст”. Найперш павіншаваў я Ірыну Ігараўну з прэстыжнай узнагародай: яна ўшанавана медалём Саюзнай дзяржавы “За бездакорную службу”. Помніцца эксклюзіўны здымак у прэсе: з левага боку ад Ірыны Рогавай — тагачасны Дзяржсакратар Саюзнай дзяржавы Павел Барадзін, з правага — двойчы Герой, лётчык-касманаўт Уладзімір Кавалёнак. На мае словы, што такое атачэнне робіць ёй немалы гонар, субяседніца добра ўсміхнулася і сказала: тое ўжо ў мінулым, цяпер іншыя клопаты. І якія ж яны? “Фонд працуе на тое, каб яднаць дзеянні беларускіх грамадскіх арганізацый Санкт-Пецярбурга і Паўночна-Заходняга рэгіёна Расіі, — ахвотна раскавае Ірына Рогава. — Падтрымлівае і прыватных асоб, грамадзян Расіі і Беларусі, якія ўмацоўваюць сувязі паміж краінамі. Мы ж знаходзім сродкі на тое, каб здзяйсняліся значныя для грамадства праекты, каб пашыралася супрацоўніцтва ў галіне адукацыі, навукі, культуры, аховы здароўя, сацыяльнай дапамогі. Шмат працуем з моладдзю: каб не забываліся нашы суайчыннікі пра зямлю продкаў. У зоне асаблівай увагі і ветэраны, асабліва вайскоўцы. Для іх, дарэчы, дзейнічае спецыяльны ваенна-патрыятычны праект “Гарды-герой”. → **Стар. 2**

ГОД ЯНКІ КУПАЛЫ

Жывуць па свеце яго песні

Новыя экспазіцыі, выставы, кнігі, знаходкі ў архівах і нават стварэнне новых музеяў... Юбілейны для Песняра год багаты на розныя імпрэзы не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

Іван Ждановіч

Нацыянальнае свята ў Вязынцы 7 ліпеня, калі адзначалася 130-годдзе з дня нараджэння Янкі Купалы, сабрала сотні прыхільнікаў яго творчасці, стала знакавай падзеяй года. А супрацоўнікі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы жывуць ужо новымі клопатамі, прычым многія

іх справы прасціраюцца далёка за межы Беларусі. “Цікаваць у свеце да жыцця, творчасці беларускага класіка велізарная, — раскавае дырэктар музея Алена Лашкевіч. — Дарэчы, ствараючы новыя экспазіцыі ў залах адрамантаванага, адноўленага музея мы таксама спрабуем паказаць, як Пясняр і сёння спрыяе наладжванню культурных стасункаў

паміж рознымі народамі”. Між тым першая зала адноўленай музейнай экспазіцыі адкрылася ўжо на мінулым тыдні, і да канца года запрацуюць яшчэ тры — пра тое мы раскавам нашым чытачам пазней. А сёння згадаем пра значны міжнародны праект, кантакты музея.

Алена Лашкевіч парадавалася таму, як творча і ў той жа час

вельмі па-дзелавому развіваецца супрацоўніцтва Купалаўскага музея з Рыжскай асноўнай беларускай школай імя Янкі Купалы, яе дырэктарам Ганнай Іванэ. Дарэчы, імя Песняра прысвоена школе ў 2010 годзе. Сёлета ў маі там адкрылася выстава “Янка Купала ў дыялогу культур”, прычым дапамагалі яе зладзіць і нашы суайчыннікі з Саюза беларусаў

Здымак Я.Купалы з аўтографам

Латвіі. Варта нагадаць, што летась у кастрычніку настаўнікі і вучні школы пяты ўжо раз наведвалі Беларусь. → **Стар. 2**

ГЛЫБІНКА

Возера Мястра збірае сяброў

Свята вады праходзіла ў Мядзелі ў другі раз, а сабрала сотні ўдзельнікаў і гледачоў

Ягор Азярэвіч

Гэта толькі адно са шматлікіх мерапрыемстваў, што спрыяюць развіццю курортнай зоны Нарачанскага рэгіёна. На тое, дарэчы, скіравана і адпаведная Дзяржаўная праграма. А каб усім было цікава ў святочны дзень, дзеі паводле задумкі арганізатараў разгортваліся на розных пляцоўках: адных вабіў “Рамесны карагод”, другіх — “Гульні на паўднёвым беразе”, хтосьці падаўся ў “Рыцарскі лагер”, можна было паспрабаваць святочныя прысмакі, а яшчэ паўдзельнічаць у цікавай “Воднай алімпіядзе па-мядзельску”.

На беразе маляўнічага возера Мястра з раніцы да вечара гучалі музыка і смех, людзі радаваліся цёпламу надвор’ю і добразычлівым стасункам. Мясцовыя жыхары і госці з задаваль-

неннем удзельнічалі ў конкурсах, любаваліся воднай феэрыяй, апландзіравалі майстэрству самадзейных артыстаў, якія з’ехаліся на свята з розных куткоў Беларусі. Шаноўную публіку песнямі ды танцамі на галоўнай пляцоўцы свята

весьлілі мядзельскія Русалкі. А ключавым момантам свята стала ўшанаванне пераможцаў конкурсу рыбнай лоўлі. Дарэчы, ён доўжыўся з сямі гадзін раніцы да дзвюх дня. Найбольш пашэнціла Яўгену Садоўнікаву, яму ўдалося

На возеры Мястра адпачываць — адна асалода

спаймаць самую буйную рыбіну: шчупак пацягнуў на паўтара кілаграма. Самы важкі ўлоў аказаўся ў Антона Каласоўскага: вудаю нацягаў з возера 9,4 кілаграма рыбы. А найбольшая колькасць рыбін была ў ядры Валянціна Гушчы

— 320 штук. Так што, аматары рыбалкі, матайце на вус, дзе добра клюе...

Старажылы ж расказваюць, што ў мядзельскіх азёрах водзіцца больш за 20 відаў рыб. Сярод іх акуні, ляшчы, яззі, яршы, самы... А сазан, карп, карась, судак з’явіліся ў тамтэйшых азёрах нядаўна, дзякуючы штучнаму зарыбленню. Між тым аматары рыбалкі ўжо даўно лічаць возера Мястра адным з самых рыбных у Нарачанскім рэгіёне. І кажуць, што нават водар яго асаблівы: нібы настоены на травах і чысціні. Адчулі тое госці і ўдзельнікі свята. На пляжы ля самай вады было як ніколі людна, адпачывалі там і кампаніі, і сем’і з дзецьмі. І пакуль малыя асвойвалі атракцыёны, старэйшыя ўдзельнічалі ў гульніх праграмах “Кропелька і расінка”, “Без вады — ні туды і ні сюды”, “Дэ-

льфін і русалка”. А людзі паважанага ўзросту, пасеўшы на лавачках пад шатамі дрэў, з задавальненнем слухалі спевы. Спадабаліся ўсім, было бачна, спявачкі з Шаркаўшчынскага Дома культуры Віцебшчыны, фальклорная група “Асалода” Маладзечанскага раёна, калектыў “Медуніца” з Лагойска. Ды і астатніх цёпла сустракалі.

Кожны на свяце змог знайсці заняткаў па душы. Можна было нешта прыкупіць на выставе-продажы вырабаў народных майстроў, паназіраць за саборніцтвамі байдарачнікаў і яхтсменаў, папрактыкавацца ў стральбе з лука ці кіданні кап’я.

А завяршылася свята ў Мядзелі выступленнем вядомай артысткі, лаўрэата шматлікіх міжнародных конкурсаў і фестываляў Іс-куі Абалян і дыскатэкай.

На Свяце вады ў Мядзелі ўсім цікава

3 АРХІВАЎ ЧАСУ

Карані роду Самуіла Маршака

У яго шмат цудоўных твораў. Але старонкі біяграфіі, карані радаводу гэтага знакамітага дзіцячага пісьменніка да нядаўняга часу былі малавядомыя.

Лявон Целеш

З аднаго боку ён — савецкі пісьменнік, з іншага — усё жыццё чытаў талмуд, памятаў пра рэлігійнае выхаванне, якое атрымаў у дзяцінстве. Яно і не дзіўна: у сям’і Маршакоў па бацькавай лініі спрадвечу былі рабіны. Гэта бацька паэта, Якаў Міронавіч Маршак, некалі вырашыў: лепш быць добрым інжынерам, чым рабінам. Вядома, што калі ў яго нарадзіўся сын Самуіл, а тое было ў 1887 годзе, то ён працаваў тэхнікам-майстрам на адным з заводаў Варонежа. Дарэчы, і малодшая сястра Самуіла Маршака вядома чытачам — пад псеўданімам Алена Ільіна, як аўтар кнігі “Чацвёртая вышыня”.

Карані ж роду Маршакоў — на Беларусі. З глыбіняў часу дайшлі звесткі, што ў канцы XVI — пачатку XVII стагоддзя ў мястэчку Койданава (цяпер горад Дзяржынск, у 30-ці кіламетрах ад Мінска, у бок Стоўбцаў) жыў прашчур Самуіла Маршака, койданаўскі рабін Ізраіль Кайдановер. Варта нагадаць: у іудаізме вучонае званне рабін, ці паважлівае рэбе, азначае літаральна “вялікі, значны, настаўнік”, прысвойваецца пасля атрымання чалавекам рэлігійнай адукацыі і дае яму права ўзна-

чалваць рэлігійную абшчыну, выкладаць у іешыве, быць членам рэлігійнага суда. У 1624-м у койданаўскага рабіна нарадзіўся сын Арон Шмуэль, які пры жыцці вызначыўся як вялікі талмудыст, асветнік, адзін са значных рабінаў таго часу.

Як сведчаць дакументы, Арон — імя, якое было яму нададзена пры нараджэнні. А пасля цяжкай хваробы сына Ізраіль Кайдановер назваў яго Шмуэль, што азначае “Бог пачуў”. Дзяцінства хлопца прайшло ў Койданаве — гэта было ўжо тады вялікае мястэчка, дзе стаялі замак, касцёл, цэрква, синагога, ладзіліся кірмашы. Талмудысцкую і рабінскую адукацыю Арон Шмуэль атрымаў у ешыбоце Бярэсця. Пасля вучобы нейкі час быў рабінам у Люблінскім ваяводства, адкуль, ратуючыся ад казацкіх пагромаў, перабраўся ў Вільню, старажытную беларускую сталіцу, і там выконваў абавязкі яўрэйскага судзі.

У Вільні ў 1650-м годзе ў Арона Шмуэля нарадзіўся сын, Ціві Гірш. Ён стаў вядомым мысларом, настаўнікам яўрэйскай этыкі. З гісторыі вядома, што ў 1654-м пачалася кровапралітная вайна паміж Рускай дзяржавай і Рэччу Паспалітай. Рускія салдаты і ўкраінскія казакі паводзілі

сябе тады па жорсткіх законах ваеннага часу. Вось і ў Вільні абрабавалі дом Арона Шмуэля, згарэла яго бібліятэка з каштоўнымі рукапісамі. У 1656-м, каля горада Любліна, яго маленькі сын быў цяжка паранены каза-

Пісьменнік Самуіл Маршак

камі, а дзве дачкі забітыя. Разам з сынам Арон Шмуэль мусіў вярнуцца ў Койданава, але вайна і там дагнала яго. Мясцечка было ўшчэнт разрабавана і спалена. Таму з часам ён перабраўся з сям’ёй у Чэхію, затым — у Германію, дзе займаў пасаду рабіна і выкладаў талмуд.

Памёр Арон Шмуэль Кайдановер у 1676 годзе ў Хмельніку (цяпер Вінніцкая вобласць) на

Украіне, пад час пасяджэння рабінаў. У тым горадзе і пахаваны. А яго сын, Ціві Гірш Кайдановер, напісаў і ў 1705 годзе выдаў свой галоўны твор — трактат па этыцы (Каў аяшар), які за 300 гадоў вытрымаў больш за 80 выданняў. У Франкфурце-на-Майне, дзе жыла сям’я яго цесця, ён выдаў і шэраг бацькавых кніг са сваімі прадмовамі і нататкамі. Творы і цяпер перавыдаюцца, вывучаюцца ў ешыботах — так называюць іўдзейскія вышэйшыя школы па падрыхтоўцы галоўным чынам рабінаў.

Важная акалічнасць: Арон Шмуэль Кайдановер меў мянушку “Мааршак”, гэта абрэвіатура ад яўрэйскіх слоў “настаўнік наш і рабін Шмуэль Кайдановер”. Меў ён і мянушку “Клюгер”, што азначае “разумны”. Мянуска-абрэвіатура з часам стала прозвішчам, і цяпер жывуць нашчадкі роду з такім прозвішчам у розных месцах Беларусі і ў замежжы. А ў 2002 годзе ў Ізраілі прайшоў нават міжнародны з’езд Маршакоў.

Маці Самуіла Маршака была адукаванай жанчынай, паходзіла з сям’і казённага рабіна Віцебска Бера Абрамавіча Гітэльсона. Калі будучаму пісьменніку споўнілася 6 гадоў, яна разам з дзецьмі перабралася жыць у Віцебск, да

бацькоў. Там і прайшло дзяцінства Самуіла Маршака. Дзед яго, Бер Гітэльсон, быў мудрым чалавекам. Сярод яго вучняў, дарэчы, быў вядомы скульптар Марк Антакольскі. І свой шлях у літаратуру Самуіл Маршак пачынаў з вершаў, прысвечаных менавіта Марку Антакольскаму.

Як бачым, карані абодвух бацькоўскіх радаводаў Самуіла Маршака — з нашай зямлі. З літаратурных крыніц вядома, што ён з павагай ставіўся да творчасці маладых паэтаў, дапамагаў ім парадамі. Калі паэту Алесю Салаўю (Альфрэду Радзюку) было 14 гадоў, ён першы свой верш, напісаны на рускай мове, паслаў у “Пионерскую правду”, дзе працаваў Самуіл Маршак. І вядомы пісьменнік з Масквы напісаў юнаму паэту ў вёску Крысава, на Койданаўшчыну-Дзяржыншчыну, зямляку яго продкаў: “Пиши по-белорусски! Только на том языке ты сможешь хорошо писать, который ты хорошо знаешь от колыбели. Ты мыслишь по-белорусски, а пишешь по-русски, и мысли свои выражаешь несоответственно русскому языку”. Тая аўтарытэтная парада, пэўна, і стала для маладога паэта паваротным пунктам у творчасці: ён пачаў пісаць толькі на роднай, беларускай мове.

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

Ёсць хлеб, ёсць і песня

І жаянкі, і дажынкi — знакавыя святы ў жыцці беларусаў

Рэгіна Гамзювіч

13 жніўня пачынаюцца Спа-саўскія запускі, гэта пярэдадзень Спасаўскага посту, які доўжыцца з 14 па 28 жніўня. Першы Спас, або Макавей, святкуюць 14 жніўня, асабліва пашана ў гэты дзень — маку і мёду. З раніцы гаспадыні частавалі сямейнікаў варэнікамі з макам і мёдам або пірагамі з макам і моркваю. Гатавалі такія стравы, у якія можна мачаць бліны, бульбу ці коржыкі. У царкве асвятчалі ваду, зёлкі, садовыя кветкі, моркву, сланечнік. Макам абсыпалі-асвятчалі хлеб, хату, а дзяўчаты варажылі на суджанага. Пчалары “падглядвалі

пчол” — пра тое, дарэчы, ёсць цэлы раздзел у паэме Якуба Коласа “Новая зямля” — і даставалі трохі мёду. У гэты дзень значная ўвага надаецца і крыніцам, да якіх звычайна вясцоўцы ладзяць крыжовае шэсце. Лета ж увогуле ў Беларусі пара, калі на многія святы ўшаноўваюць крыніцы, ладзяць ля іх святы.

15 жніўня ў каталікоў Першая Прачыстая. Асвятчаюць зёлкі, збожжа, садавіну. Дзень 16 жніўня пазначаны маланкамі, вятрамі і дажджамі, таму называецца Антоні-віхравеі. 17 жніўня, на Еўдакію, звычайна ўбіралі агуркі з агарода.

19 жніўня — Другі Спас, або Яблычны Спас, які яшчэ называ-

юць Вялікі. Менавіта ў гэты дзень асвятчаюць у царкве садавіну: яблыкі, грушы. Раней да гэтага дня яе звычайна не ўжывалі, некаторыя вернікі прытрымліваюцца такога правіла і цяпер.

23 жніўня лічыцца днём млынароў, называецца Лаўрэн. Лечаць вочы ля крыніц: кажуць, у гэты дзень іх вада мае асаблівую лекавую сілу. Прысвятак Баўтрамей, лічаць у народзе, “высылае буслоў па дзяцей”. Працягваецца сяўба азімых. У некаторых рэгіёнах Палесся спраўляюць Спасаўскія Дзяды і Бабы — гэта абрадавая памінальная вячэра перад Успеннем або Першай Прачыстай. У пятніцу

поснымі стравамі памінаюць памерлых мужчын роду, а ў суботу скаромнымі стравамі — памерлых жанчын. У іншых рэгіёнах Дзяды спраўляюць толькі ў суботу, і тады памінаюць усіх памерлых, незалежна ад полу.

28 жніўня — Першая Прачыстая, свята называюць яшчэ Успенне, Багародзіца, Гаспажа, Зелна, Зельная, ёсць і іншыя рэгіянальныя назвы. Гэта адметнае свята ўраджаю, калі ладзяць дажынкi, асвятчаюць зёлкі, гародніну і “бараду” — апошні снапок са зжатай нівы, зернем якога пасля Прачыстай пачыналі засеўкі азімых. Стараліся ж на Беларусі заўсёды сеяць у чыстым адзенні — каб і ў пасевах не заводзілася пустазелле, у поўню, клалі ў зерне яйкі (жыццядайная сіла) і выконвалі іншыя традыцыйныя для пэўнай мясцовасці звычаі. У некаторых рэгіёнах праводзяць Свята свечкі, якую пераносяць з адной хаты, дзе яна захоўвалася год, у другую.

29 жніўня — Трэці Спас, або Хлебны, Арэхавы — адно са свят хлеба. І ў гэты дзень маглі спраўляць дажынкi, свята заканчэння жніва: пакідалі ў полі або зразалі жменьку апошніх каласкоў жыта — так званую “бараду”, упрыгожвалі яе кветкамі, а на полі пакідалі ахвяру духу нівы — хлеб і соль. Гаспадар, які запрашаў жніўную талаку на дажынкi, частаваў жнеек у полі ці дома. Апошні снапок прыносілі дахаты і ставілі ў Чырвоны Кут, самае ганаровае месца ў хаце.

31 жніўня — конскае свята, свята пастухоў. Чакаюць, што будзе арабінавы дзень і арабінавая ноч, з наваліцай, бурай. Нічога ў полі не рабілі, засцерагаліся ад маланкі з дапамогай малітваў і магічных абрадаў, як некалі і нашы продкі.

ТАЛЕНТЫ

Калі здзяйсняюцца мары

Спявачка з Жодзіна Надзея Чарнушэвіч вярнулася з украінскага конкурсу “Мары насустрач” з галоўным прызам — пучэўкай у Балгарыю, на фестываль “Славянскі вянок”

Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці “Мары насустрач” праходзіў у Кіеве. Каля 200 юных артыстаў з краін блізкага і далёкага замежжа дэманстравалі свае таленты ў спевах, танцах, арыгінальным жанры. А кіеўскі фэст — гэта не толькі творчы конкурс, але і магчымасць заявіць пра сябе, знайсці новых сяброў, наблізіцца да здзяйснення сваіх мараў.

З перамогай вярнулася ў родны горад Жодзіна Надзея Чарнушэвіч. У дзяўчыны ўнікальны голас, які спецыялісты называюць народным. Была на фэсце з вучаніцай і яе педагог па вакале, кіраўнік вакальнага гуртка ў Жодзінскай жаночай гімназіі Ларыса Шышляннікава.

Спявачка Надзея Чарнушэвіч

Расказваючы пра тое, як няпроста далася перамога ў Кіеве, колькі прыйшлося пахвалывацца, Надзея Чарнушэвіч прызналася, што яна марыць стаць прафесійнай спявачкай, выступаць на вялікай сцэне.

ТРАДЫЦЫ

Дзе шукаць “Уцешніцу”

Больш за сотню арыгінальных тэкстыльных лялек можна пабачыць на выставе ў Любанскім музеі традыцыйных народных промыслаў і рамёстваў

Ягор Уладзіміраў

Частку лялек, расказала дырэктар Любанскага дзяржаўнага музея народнай славы Наталля Сіняк, перадалі майстры з мінскага Студэнцкага этнаграфічнага таварыства. А некаторыя і супрацоўнікі ўстаноў культуры раёна зрабілі сваімі рукамі. Гэтае ўмельства, дарэчы, скарыстоўваецца, калі праводзяцца майстар-класы з мясцовымі школьнікамі. Здавалася б, сучасныя людзі не надта вераць у тое, што вырабленая пэўным чынам лялька можа быць абярэгам жытла. Тым не менш у любанцаў да незвычайнай выставы вялікі інтарэс. Сакрэт, здаецца, прасты: у кожную ляльку, што гасцюе ў Музеі рамёстваў, укладзена часцінка душы яе

майстра.

А колькі новага, цікавага даведваюцца наведвальнікі выставы! Зрэшты, тое новае — гэта, хутчэй, забытае старое, нават старажытнае. Лялькі спрадвеку ў славянскай культуры ў пашане. Гісторыя ж народнай тэкстыльнай лялькі пачыналася ў часы язычніцтва, калі людзі верылі, што ўсё ў свеце ўзаемазвязана, і што скрутак звычайнай тканіны можна “зарадзіць”, нібы сёння акумулятар, магічнай сілай. Лялькі, дарэчы, рабіліся дзецьмі, падлеткамі з кавалкаў ношанага бацькоўскага адзення. Лічылася, што адзенне акумуляе жыццёвую сілу, станоўчую энергію таго, хто яго носіць. Таму і лялькі атрымліваліся не толькі мяккімі ды цёплымі навобмацак, а і напоўне-

Самаробныя лялькі — госці з даўніны

нымі дабрывей, любоўю, клопатам пра тых, каму прызначаліся.

Ці ведаеце вы, што пры вырабе лялек нельга было карыстацца ні на-

жніцамі, ні іголкай? Гэта каб жыццё было “не рэзанае і не колатае”. Тканіну рвалі рукамі, а дэталі фармавалі і злучалі між сабой рознымі ніткамі, вярвачкамі, тасьмамі. Прычым завязвалі іх абавязкова на няцотную колькасць вузельчыкаў: код прадаўжэння жыцця... Лялькі трэба было майстраваць правільна адразу, не перапыняючыся і не перарабляючы: паўторныя дзеянні, лічылася, перакрэсліваюць папярэднія і пазбаўляюць выраб магічнай сілы. А каб надзяліць ёй ляльку, у некаторых выпадках чыталі спецыяльную замову, якую іншы раз трэба было паспець не збіваючыся закончыць, пакуль робіцца абярэг. Былі, зрэшты, і лялькі, выраб якіх патрабаваў поўнага маўчання.

Некалі, сцвярджаюць цяпер эт-

нографы, лялькі рабіліся амаль на ўсе выпадкі жыцця. Для дзіцячых гульняў прызначаліся “зайчыкі на пальчыкі”, кваткі, мотанкі. Надзейным сродкам ад дзіцячых слёз была лялька “Уцешніца”. Яе даставалі, калі малое пачынала капрызіць. Выгляд жа лялькі-прыгажуні — багата апранутай, аздобленай малюсенькімі цукеркамі або пернікамі — адразу ж прымушаў плаксу забыцца пра слёзы.

Шмат лялек выступала ў ролі абярэгаў жытла. Скажам, “Берагіня дома”, “Кубышка-траўніца”. Трынаццаць невялікіх лялек “Ліхаманак”, падвешаных на чырвонай вярвачцы над печкаю, адпужвалі духаў хвароб, што, як верылі продкі, пранікаюць у хату праз пячныя коміны.